

ПРОГРАМ РАДА¹
ISS/KS N094
(Електрични релеји са нормираном и ненормираном побудом)

Овај програм рада усвојен је на седници комисије која је одржана 20. јула 2015. године , а одобрио га је Стручни савет за електротехничку стандардизацију на седници која је одржана 25. септембра 2015. године.

1. Увод

Стручни рад Института за стандардизацију Србије у појединим областима стандардизације одвија се у комисијама за стандарде и сродне документе, које су основна техничка радна тела. По потреби, ради извршавања појединих задатака из својих делокруга, комисије за стандарде могу образовати радне групе, као и друга стална и повремена радна тела. На основу члана 78. и 79. Статута Института и тачке 4. *Интерних правила стандардизације – Део 2: Образовање и рад комисија за стандарде*, KS N094 ради на начин описан у даљем тексту.

Стандарди и сродни документи из области електричних релеја са нормираном и ненормираном побудом урађени су у оквиру двеју комисија Института које раде на приближно истим принципима као одговарајући технички комитети Међународне електротехничке комисије (IEC) и идентичне су техничким комитетима SR 94, TC 94 и TC 95, редом: Електрични релеји са ненормираном побудом и Електрични релеји са нормираном побудом.

Одговарајући међународни и европски технички комитети које прати Комисија KS N094 су: CLC/SR 94, *All-or-nothing electrical relays*, CLC/TC 94, *Relays*, CLC/TC 95X, *Measuring relays and protection equipments*, IEC/TC 94, *All-or-nothing electrical relays*, IEC/TC 95, *Measuring relays and protection equipments* .

Још је Савезни завод за стандардизацију имао улогу националног комитета у тадашњој Југославији која је као једна од 50 земаља чланица IEC-а активно учествовала у доношењу међународних стандарда из ове области, захваљујући добро развијеној индустрији и врхунским стручњацима из редова произвођача и корисника. Тако је вишедеценијским ангажованим радом у комисијама СЗС-а за ову област у електроенергетици, у националној стандардизацији достигнут међународни ниво. После распада Југославије било је више покушаја оснивања комисије за територију Србије и Црне Горе. Резултат тог напорног рада била су решења из претходног периода, под истим називом комисије, а која су важила све до доношења најновијег решења о образовању Комисије за стандарде и сродне документе KS N094, *Електрични релеји са нормираном и ненормираном побудом*, од 25. 9. 2013. године под

¹ При преводу на енглески језик треба користити израз „BUSINESS PLAN“

бројем 2763/1-31-01/2013., а које је објединило обе области релеја у једну комисију. У састав Комисије сада су ушли стручњаци из електропривреде, Електромереже Србије, Електротехничког института „Никола Тесла”, као и пројектанти електроенергетских система.

2. Пословно окружење

2.1. Опште

У контексту настојања Републике Србије да се што пре интегрише у Европску унију, у току је процес усаглашавања националног са европским законодавством, које се врши путем преузимања европских стандарда и директива Новог приступа ЕУ. На основу тог процеса, комисије за стандарде Института врше усаглашавање српских стандарда са европским стандардима, и то усвајањем европских стандарда као националних. Осим тога, приликом преузимања европских као српских стандарда морају да се повуку сви конфликтни национални стандарди за исте предмете стандардизације. По том принципу и Комисија KS N094 врши преузимање европских стандарда и сродних докумената у нашу стандардизацију.

У тренутни састав Комисије није укључено ниједно мало и средње предузеће са територије Републике Србије. Чине се напори да се у рад Комисије укључе и представници тих предузећа.

2.2 Квантитативни показатељи пословног окружења

У последњих неколико година тржиште ове врсте релеја је у сталном порасту. Посебно на пољу индустријске примене и примене у области телекомуникација у свету се релеји производе у великим количинама и по веома високим ценама. Годишњи приход са овог тржишта у свету је отприлике око 5 билиона америчких долара. Код нас, као и остали сектори индустрије данас, производња свих врста релеја је тренутно у кризи.

2.3.Захтеви тржишта

На светском тржишту стандарде из ове области доносе две познате организације, ИЕС и CENELEC. Неколико других организација доноси компаративне стандарде из ове области, а то су: ISO стандарди, MIL стандарди и UL стандарди.

Да би обезбедили већу флексибилност примене релеја, сви стандарди из ове серије не утврђују захтеве за технолошке процесе нити за конструкторска решења, већ само дају захтеве за перформансе производа.

2.4. Аспекти животне средине

Минимизирање свих опасности или ризика по околину који потичу од материјала употребљених у релејима биће такође предмет будућег рада, посебно када су у питању лемљење без олова код електричних релеја, успориваче пламена у пластичним материјалима, материјале са кадмијумом. Ове три области су и теме појединих директива које се баве безбедношћу са аспекта заштите животне средине.

3. Очекиване користи од рада комисије

Захваљујући развијеној међународној трговини у области релеја и релејне заштите, намеће се закључак да је једини могућ приступ за сваку земљу усклађеност регулативе са међународним, односно европским стандардима. Заједничко тржиште инсистира на заједничким стандардима и захтева модерне и добре међународне стандарде који су неопходни и произвођачима и корисницима. Од комисије се очекује, као што је и до сада претходна комисија радила и доносила стандарде, да настави да објављује одличне стандарде, па самим тим створи услове за производњу квалитетних релеја, као и да подучава кориснике њиховом правилном коришћењу.

4. Заинтересоване стране

Комисија KS N094 састоји се од представника корисника, института и академских институција. У разматрању је укључивање других заинтересованих страна, као што су корисници из индустријског сектора.

5. Циљеви и стратегије за остваривање циљева

5.1 Циљеви

Основна делатност комисије ће бити праћење, анализирање и преузимање тренутно актуелних стандарда из ове области, са повременим преиспитивањима која ће узимати у обзир развој нових стандарда и кретања на тржишту. Поред овога, основни циљ је испуњење плана доношења стандарда из ове области, узимајући у обзир задовољство наших корисника.

5.2 Стратегије за остваривање циљева

Ужи избор области стандардизације чији би рад требало да познају експерти за област трансформатора су:

IEC/TC 121/SC 121A, *Нисконапонска расклопна опрема и апаратуре*, IEC/TC 111, *Стандардизација са аспекта животне средине за електричне и електронске производе и системе*, IEC/TC 72, *Аутоматски контролори за апарате у домаћинству*, IEC/TC 48/SC

48В, Аутоматски конектори, IEC/TC 44, Безбедност машина - електротехнички аспекти, IEC/TC 3, Графички симболи, ISO/TC 20, Електрични захтеви за аерокосмотехнику, ISO/TC 178, Лифтови, ескалатори и покретна газиишта.

6. Фактори који могу утицати на испуњење и имплементацију програма рада

Тренутно у саставу комисије нема представника малих и средњих предузећа. Очекује се од комисије да подстиче њихово укључивање. То су, поред недовољне заинтересованости осталих стручњака за дату област, као и пад привреде и индустрије у целини, главни фактори који утичу на испуњење планираних задатака на доношењу и објављивању стандарда из ове области.

7. План активности

Закључак је да је циљ испуњен ако је постигнуто информисање стручњака који раде у области трансформатора о актуелном стању стандардизације на међународном, европском и домаћем плану. Коришћењем усвојене терминологије и позивањем на стандарде у техничкој документацији уштеделе би се многе странице текста, избегле многе нејасноће и спорови. Због тога је план да исти стручњаци раде заједно и унапређују једну, тако важну област за електропривреду која има добру перспективу у свету и за даљи развој наше земље.

8. Корисни линкови

Ради бољег информисања тренутних или будућих чланова Комисије, корисни су следећи линкови:

ISS/KS N094:

http://www.iss.rs/tc/?national_committee

IEC /TC 94, TC 95

[http://www.iec.ch/cgi-](http://www.iec.ch/cgi-bin/getfile.pl/spb_94.pdf?dir=sbp&format=pdf&type=&file=94.pdf)

[bin/getfile.pl/spb_94.pdf?dir=sbp&format=pdf&type=&file=94.pdf](http://www.iec.ch/cgi-bin/getfile.pl/spb_94.pdf?dir=sbp&format=pdf&type=&file=94.pdf)

CENELEC/SR 94, TC 95X

http://www.iec.ch/cgi-bin/getfile.pl/spb_94.pdf?dir=sbp&format=pdf&type=&file=94.pdf

Секретар комисије

Александра Вукићевић, дипл. инж. ел.

Председник комисије

Богдан Фундук, дипл.инж.ел.